

LIETUVOS SVEIKATOS MOKSLŲ UNIVERSITETAS
VETERINARIJOS AKADEMIJA
BIOLOGINIŲ SISTEMŲ IR GENETINIŲ TYRIMŲ INSTITUTAS

Patvirtinta
LSMU Senato nutarimu Nr. 33-04
2013 m. birželio 26 d.

TAIKOMOJI GENETIKA GYVULININKYSTĖJE
DOKTORANTŪROS STUDIJŲ DALYKO PROGRAMA

Dalyko programos koordinatorė -

LSMU Biologinių sistemų ir gentinių tyrimų instituto docentė **Nijolė Pečiulaitienė**

Padaliniai dalyvaujantys dalyko programoje

VA Biologinių sistemų ir genetinių tyrimų institutas

Kaunas, 2017

Dalyko programos duomenys

Mokslų sritis	Žemės ūkio mokslai A 000
Mokslo kryptis, šaka (kodas)	Zootechnika, genetika 03 A
Dalyko pavadinimas	Taikomoji genetika gyvulininkystėje
Programos apimtis	160 val. (6 ECTS)
Paskaitos	45 val.
Seminarai ir praktikos darbai	39 val.
Savarankiškas darbas	76 val.

Dalyko programos rengimo grupė

Eil. Nr.	Pedagoginis vardas, Vardas, pavardė	Pareigos	Telefonas	Elektroninio pašto adresas
1.	Doc. Nijolė Pečiulaitienė	VA Biologinių sistemų ir genetinių tyrimų instituto docentė	8 37 363664	nijole.peciulaitiene@ismuni.lt
2	dr. Renata Bižienė	VA Biologinių sistemų ir genetinių tyrimų instituto docentė	8 37 363664	renata.biziene@ismuni.lt
3	Doc.dr. Natalija Makštutienė	VA Biologinių sistemų ir genetinių tyrimų instituto docentė	8 37 363664	natalija.makstutiene@ismuni.lt

Dalyko programos aprašas

1. Dalyko programos poreikis

Genetinių žymenų panaudojimas selekcijoje gali labai paspartinti selekcijos procesą, pagerinti žemės ūkio produkcijos kokybę, sumažinti jos gamybos savikainą bei padaryti produkciją konkurentabilią, todėl atsiranda poreikis gyvulininkystės specialistų, kurie žinotų ir sugebėtų panaudoti naujas technologijas gamyboje. Ypatingai didelis efektas pasiekiamas, kada genetiniai žymenys yra naudojami tokių fenotipinių požymių atrankai ir parankai, kurių yra žemas paveldėjimo koeficientas ir tradiciniai veislininkystės metodai neužtikrina efektyvios selekcijos.

2. Dalyko programos tikslai

- Suteikti žinias apie naujausius gyvūnų selekcijos metodus – selekciją pagal genetinius žymenis bei genominę selekciją, kiekybinių ir kokybinių požymių paveldėjimo principus, gyvulių genotipo ištyrimo metodus ir gyvulių genetinio įvertinimo metodologiją.
- Ugdyti doktorantų gebėjimą moksliskai vertinti sąsajas tarp bazinių ir klinikinių mokslo žinių bei siekti jas pritaikyti mokslo tiriamojame veikloje ir klinikinėje praktikoje.

3. Baigę studijų programą doktorantai įgis kompetenciją:

- Analizuoti ir vertinti ūkines bei sveikatingumo savybes žyminčių genų tyrimus
- Nustatyti ūkines bei sveikatingumo savybes žyminčių genų paveldėjimo tipą bei prognozuoti šių savybių perdavimą palikuonims bei jų raišką
- Analizuoti kilmės patikslinimo pagal DNR duomenis
- Taikyti įgytas žinias planuojant ir vykdant mokslo tiriamąją veiklą.

4. Dalyko programos sandara, turinys ir studijų metodai

Programos turinys:

Paskaitos po 3 val. (iš viso 45 val.)

Praktikos darbai po 3 val. (iš viso 39 val.)

Savarankiškas darbas 76 val.

5. Įvertinimas

Suminis balas :100% balo sudaro: 50% praktikos darbai + 20% referatas + 30% baigiamojo teorinio patikrinimo. Baigiamasis patikrinimas – 3 teoriniai klausimai atsakomi raštu.

TEORINĖ DALIS

Eil. Nr.	Paskaitos pavadinimas	Trukmė, val.	Dėstytojas
1	Molekuliniai paveldimumo principai	3 val.	Doc.dr. N.Pečiulaitienė
2	Chromosomų tyrimo metodai.	3 val.	Doc.dr.N. Makštutienė
3	Molekuliniai tyrimo metodai.	3 val.	dr. R. Bižienė
4	Genomo struktūra ir mutacinis kintamumas.	3 val.	Doc.dr.N. Makštutienė
5	Gyvūnų genomų tyrimai	3 val.	Doc.dr. N.Pečiulaitienė
6	Selekcija genetinių žymenų pagalba	3 val.	Doc.dr. N.Pečiulaitienė
7	Genominė selekcija	3 val.	Doc.dr. N.Pečiulaitienė

8	Genai, veikiantys pieno kiekio ir kokybės požymius	3 val.	Doc.dr. N.Pečiulaitienė
9	Genai, veikiantys mėsos kokybinius ir kiekybinius požymius	3 val.	Doc.dr. N.Pečiulaitienė
10	Genai, veikiantys gyvūnų reprodukcinės savybes	3 val.	Doc.dr. N.Pečiulaitienė
11	Veislinių gyvulių genetinė kontrolė	3 val.	Doc.dr.N. Makštutienė
12	Gyvulių kilmės patikslinimas pagal DNR. Gyvūnų ir iš jų gautų produktų atsekamumas pagal DNR.	3 val.	Doc.dr. N.Pečiulaitienė
13	Biotechnologinių metodų panaudojimas gyvulininkystėje.	3 val.	Doc.dr. N.Pečiulaitienė
14	Gyvūnų genetinės modifikacijos. Klonavimas.	3 val.	Doc.dr. N.Pečiulaitienė
15	Bioetika	3 val.	Doc.dr.N. Makštutienė
	IŠ VISO	45 val.	

TEORINĖ-PRAKTINĖ DALIS

Eil. Nr.	Seminaro ar praktikos darbo pavadinimas	Trukmė, val.	Dėstytojas
1.	Ūkinius požymius veikiančių genų tyrimo metodai.	3 val.	Doc.dr.N. Makštutienė
2	DNR skyrimas iš įvairių audinių	3 val	Doc.dr. N.Pečiulaitienė
3	DNR koncentracijos ir švarumo nustatymas	3 val	Doc.dr. N.Pečiulaitienė
4	Polimerazinė grandinės reakcija - PGR	3 val	Doc.dr. N.Pečiulaitienė
5	Restrikcinių fragmentų polimorfizmo tyrimo metodas - RFIP	3 val	Doc.dr. N.Pečiulaitienė
6	Elektroforezė agarozės gelyje, dažymas, dokumentavimas, genotipavimas	3 val	Doc.dr. N.Pečiulaitienė
7	DNR sekos ekvenavimo metodai. Sekvenavimo sekų palyginimas NCBI duomenų bazėse. Duomenų bazių panaudojimas modeliuojant genetinius tyrimus	6 val	dr. R. Bižienė
8	Veislinių gyvulių citogenetinė kontrolė.	3 val.	Doc.dr.N. Makštutienė
9	Chromosomų preparatų kariotipo analizei gamyba – kultivavimo terpės paruošimas, kraujo sėjimas	3 val.	Doc.dr.N. Makštutienė
10	Limfocitų kultūros nuėmimas, chromosomų preparatų gamyba ir dažymas	3 val.	Doc.dr.N. Makštutienė
11	Chromosomų preparatų vertinimas	3 val.	Doc.dr.N. Makštutienė
12	Referatas - Genai veikiantys gyvulių ūknius požymius		Doc.dr. N.Pečiulaitienė
	IŠ VISO	39 val.	

Savarankiškas darbas

1. Pasirengimas praktikos darbams.
2. Referato ir pristatymo parengimas.

REKOMENDUOJAMA LITERATŪRA

Eil. Nr.	Leidinio pavadinimas	Leidinio autorius	Leidimo metai ir leidykla
1	Genetikos ir genomikos pagrindai	V. Kučinskas	2012, Vilniaus universiteto leidykla
2	Veterinary Genetics	Nicholas F.W	2010, 3 th ed. ,Oxford University Press.
3	Genetika	Rančelis V.	2000, Lietuvos mokslo akademija.
4	Genetiškai modifikuoti organizmai	Paulauskas A.	2004, Vilnius, Mokslas.
5	Introduction to Genetic Analysis	Freeman W.U	2010, 10 th ed Oxford University Press